

כיצד מחושב המס החל על מתגרשים הבוחרים ליישם את חלופה ב' במסלול החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, התשע"ד-2014?

האקטואר **רועי פולניצר** מסביר כיצד מחושב המס החל במסגרת איזון משאבים בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש

שיעור המס החל על בן הזוג לשעבר, על חלקו בצבירות העמית/המבוטח, עשוי להיות שונה משיעור המס לפני תחולת החוק החדש. כך למשל, בן הזוג לשעבר, שבוחר במסלול החוק החדש, פטור ממס על צבירת תגמולים עד ל- 1.642 מיליון ₪ נכון לכתיבת שורות אלה (הפטור ממס הקבוע בחוק החדש ובפקודת מס הכנסה בגין קצבה מזכה לשנת 2023 המחושב כתקרת קצבה מזכה חודשית נכון לשנת 2023 העומדת על 9,120 ₪ כפול 180 חודשים)

לאחרונה הגיע אליי ליעוץ אקטוארי מתגרש שרואה החשבון אשר מונה לו כמומחה מטעם בית המשפט לענייני משפחה, ניכה לו מס בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש. במקרה האמור, שווי כלל הנכסים הפנסיוניים של בני הזוג נאמד על ידי רו"ח בכ- 5 מיליון ₪ והמתגרש ביקש להבין ממני כיצד מחושב המס בעת יישום חלופה ב' של החוק החדש? האם מההפרש שבין שווי כלל הנכסים הפנסיוניים של בני הזוג (5 מיליון ₪ במקרה דנן שלפנינו) לבין 1.642 מיליון ₪ (הפטור ממס) או לחילופין מההפרש שבין הסכום המועבר לצורך איזון המשאבים לבין ה- 1.642 מיליון ₪ (במידה והסך המועבר האמור עולה כמובן על 1.642 מיליון ₪)?

הסברתי למתגרש כי על פי הפרשנות של מורתי ורבותי לענייני מיסוי פנסיוני, רו"ח והאקטוארי לטל נאור, את המס בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש יש לנכות מההפרש שבין שווי נכסיו הפנסיוניים של כל אחד מבני הזוג (stand-alone) לבין 1.642 מיליון ₪, היות ולהבנתה החוק החדש מעניק לכל אחד מבני הזוג פטור אישי בסך 1.642 מיליון ₪.

לדוגמא, נניח ששווי נכסיו הפנסיוניים של הבעל לשעבר מסתכם ב- 2.642 מיליון ₪ ולכן על ה- 1 מיליון ₪ (קרי, הפער שבין ה- 2.641 מיליון ₪ שווי נכסיו הפנסיוניים של הבעל לשעבר לבין ה- 1.642 מיליון ₪ הפטור האישי שלו) הוא ישלם מס בשיעור של 20% (קרי, 200,000 ₪ = 20% כפול 1 מיליון ₪) גם אם הסך המועבר לצורך איזון המשאבים שאותו הוא יעביר לגרושתו יסתכם ב- 100,000 ₪ או אפילו רק ב- 50,000 ₪.

דבר זה נועד להבנתי למנוע תכנון מס באמצעות גירושין. חשוב לציין כי בני הזוג אמורים לשאת במס האמור בחלקים שווים.

סעיף 6(ב) לחוק יחסי ממון קובע כי: "היה שווים של נכסי בן הזוג האחד עולה על שווים של נכסי השני, חייב האחד לתת לשני את מחצית ההפרש, אם בעין ואם בכסף או בשווה כסף."

או פתיחת פוליסה חדשה על שמה בכל אחד מהגופים הנ"ל). לאמור- לפי החוק החדש ירשום כל גוף המנהל את אחד מנכסיו הפנסיוניים של הבעל לשעבר, את חלקה של הגרושה. בבוא הזמן, כאשר הגרושה תגיע לגיל פרישה כחוק, תשולם לה הפנסיה מכל אחד מהגופים המנהלים.

נסביר כי בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש, עורך האקטואר פסיקתא לחלוקת קופה צוברת כספים הנחתמת בידי שופט בית משפט לענייני משפחה או בידי דיין בית דין רבני (שדינה כצו תתום של בית משפט) המורה לגוף המנהל את הנכס הפנסיוני של הבעל לשעבר להעביר לגרושתו את חלקה בנכס הפנסיוני שלו, כפי שנצבר עד למועד הקרע, לחשבון נפרד על שמה, כאשר על הגוף המנהל להעביר לחשבון הגרושה גם את כל התשואה שנצברה בנכס הפנסיוני של הבעל לשעבר ממועד הקרע ממועד הקרע ועד ביצוע ההעברה בפועל לחשבון על שמה. נעיר כי עד תחולת החוק החדש, ניתן היה ליישם את חלופה ב' רק במסלול חוק יחסי ממון ("חלופה בעין"), שפירושו: איזון במועד גמילת הזכויות. בחלופה זו האקטואר מחשב מהו גובה קצבת הפנסיה החודשית המגיעה לגרושה בכל אחד מנכסיו הפנסיוניים של בעלה לשעבר בהתאם לצבירת הזכות במרוצת החיים המשותפים, נכון למועד הקרע. ברם, הגרושה תוכל לקבל את חלקה בקצבאות החודשיות של בעלה לשעבר **רק החל מהרגע שהוא עצמו יתחיל לקבל את הפנסיות שלו מהגופים המנהלים ורק ממנו עצמו**. כדי למנוע מצב שהבעל לשעבר יפדה את הפנסיות טרם הגעתו לגיל הפרישה, עורכי הדין הוציאו צו לעיקול כספים או לרישום הערת אזהרה על כספי הפנסיה של הבעל לשעבר.

מיסוי פנסיוני

רואי חשבון המתמנים כמומחים כלכליים מטעם בתי משפט למשפחה ובתי דין רבניים לצורך עריכת חוות דעת אקטוארית בעניין איזון משאבים בין בני זוג עקב גירושין, נוהגים לנכות מס בעת יישום חלופה א' במסלול חוק יחסי ממון. נאמר מראש, אין לנכות מס בעת יישום חלופה א' במסלול חוק יחסי ממון הואיל וגירושין אינם מהווים אירוע מס ובנוסף מקום שלא הוחלט על ניכוי מס במקור, אין לנכות מס כל עוד רשות המיסים לא בחנה פעם אחת את העסקה המלאכותית הספציפית ופעם שנייה את הנישום הספציפי (מבחינת פטורים והטבות מס ככל והוא זכאי להן).

שאלת השאלה, מהו הדין לגבי ניכוי מס בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש? מסלול החוק החדש גרם לכך

אחד הנכסים השכיחים ביותר בתהליך איזון המשאבים בין בני זוג עקב הליך גירושין הוא הפנסיה (קרי, הנכסים הפנסיוניים) שצברו בני הזוג במהלך החיים המשותפים, במסגרת קרנות פנסיה, ביטוחי חיים, קופות גמל או בפנסיה תקציבית. משמעותו המונה "איזון המשאבים" הוא כמה הבעל צריך לשלם לאישה בעבור חלקה בנכסים המשותפים, וההיפך)

בגדול קיימות שתי חלופות לאיזון הנכסים הפנסיוניים במסגרת איזון המשאבים בין בני זוג עקב הליך גירושין (האמור להלן לגבי בן זוג, חל גם על בת זוג, ולהיפך).

החלופה הראשונה, הנגזרת מחוק יחסי ממון בין בני זוג, התש"ל-ג-1973 (להלן: "**חוק יחסי ממון**") המכונה בשם "**חלופה א'**" או "**חלופה בכסף**", גורסת שעל הבעל לשעבר לשלם לגרושתו במזומן סכום חד פעמי בגין חלקה בכל אחד מנכסיו הפנסיוניים (קופות תגמולים, ביטוחי מנהלים, קרנות פנסיה ופנסיה תקציבית), במקום לשלם לה את חלקה בכל אחד מנכסיו הפנסיוניים באופן חודשי החל מהרגע שיתחיל לקבל את קצבת הפרישה מאותו נכס פנסיוני ועד ליום מותו.

הסכום שישלם הבעל לשעבר לגרושתו בעת יישום חלופה א' במסלול חוק יחסי ממון בגין כל אחד מנכסיו הפנסיוניים יהיה שווה לחלקה היחסי בשווי האקטוארי של קצבאות הפרישה החודשיות החזויות העתידיות שישולמו לבעל לשעבר בעתיד מאותו נכס פנסיוני, החל מהמועד שיתחיל את קצבת הפרישה ועד ליום מותו, מהוון בחזרה למועד הפסקת החיים המשותפים (המכונה "**מועד הקרע**"). היתרון בעת יישום חלופה א' במסלול חוק יחסי ממון הינו בכך שהצדדים מסיימים את הקשר רב השנים ביניהם. מאידך גיסא, ברור שיש לשריין מקורות נזילים בעת יישום חלופה א' במסלול חוק יחסי ממון.

בשנת 2014 פורסם ברשומות החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, התשע"ד-2014 (להלן: "**החוק החדש**"). החוק מגדיר באופן חדשני, אפילו מהפכני, כיצד יש לחלק בעין (קרי, באופן פיזי באמצעות צווים המכונים "פסיקתאות חלוקה") נכסים פנסיוניים בין בני זוג שמתגרשים.

החלופה השנייה, הנגזרת מהחוק החדש המכונה בשם "**חלופת ב'**" או לחילופין כפי שקורא לה חוק יחסי ממון "**חלופה בעין**", גורסת שעל הבעל לשעבר להעביר לגרושתו פיזית את חלקה בכל אחד מהנכסים הפנסיוניים שלו בצורה של פתיחת חשבון נפרד על שמה בכל אחד מהגופים המנהלים את הנכסים הפנסיוניים של הבעל לשעבר (קרי, באמצעות פתיחת קופת פנסיה/גמל

מרכיבי הפיצויים שמקורו בהפרשות המעסיקים הקודמים של בן הזוג בכל אחד מהחשכונות הפנסיוניים בן הזוג (בבחינת "דייסה חמה אך עדיין ניתנת לאכילה").

למעשה, לפי ר"ח נאור, עד היום אין לרשות המיסים בישראל שום חוזר פנימי רשמי בנושא יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש. ההנחה שלי היא שרשות המיסים בישראל פשוט "מפחדת" להוציא חוזר רשמי שכזה, היות שהיא בעצמה עדיין לא יודעת כיצד ליישם את חלופה ב' במסלול החוק החדש.

לבסוף, סו"ב דוד בכר, בכובעו כיועץ מס, מציע למתגרשים לפנות לרשות המיסים בישראל ולבקש החלטת מיסוי מקדמת (Pre Ruling) בנושא על מנת לפזר את הערפל סביב סוגיה זו.

פרטים על השכלת

בוגר תואר ראשון בכלכלה עם התמחות בהערכות שווי ואקטואריה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

מוסמך תואר שני במנהל עסקים מנהל עסקים עם התמחות בניהול סיכונים ואקטואריה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

בוגר לימודי תעודה באקטואריית ביטוח חיים-פנסיה ובריאות מלשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל ואקטואר מוסמך מטעם לשכה זאת.

למדתי לימודי תעודה באקטואריה פיננסית מאוניברסיטת אריאל בשומרון.

למדתי לימודי תעודה באקטואריית ביטוח כללי ממכללת ג'ון ברייס הדרכה.

למדתי לימודי תעודה במדעי האקטואריה בחוג לסטטיסטיקה באוניברסיטת חיפה.

פרטים על ניסיון

האקטואר הראשי של פירמת הייעוץ הכלכלי והאקטוארי "שווי פנימי" משנת 2010. אני עורך חוות דעת אקטואריות ויועץ לתאגידים פיננסיים, למשרדי ר"ח ולחברות ציבוריות ופרטיות, מתמנה ע"י בתי משפט ובתי דין כאקטואר וכמעריך שווי מוסמך.

הנושאים בהם אני עוסק: היוון התחייבויות מעביד לפי תקן IAS-19, הערכות שווי תאגידים, הערכת שווי מוניטין ונכסי קריירה, איזון משאבים בגירושין, חישובי ריבית, חישובי הפסדי שכר ופנסיה, הערכת שווי נכסים בלתי מוחשיים, מידול פיננסי, ניהול סיכונים פיננסיים, נכסים מותנים, ערך נתון בסיכון VaR, הנדסה פיננסית, מוצרים מובנים, תהליכים סטוכסטיים, סימולציות מונטה קרלו, הערכת שווי מכשירים פיננסיים מורכבים, מדע נתונים, בינה מלאכותית, חישובי ביטוח לאומי ועוד.

חבר מלא בלשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל F.I.L.A.V.F.A, באגודה העולמית לאקטוארים F.R.M, באגודה הישראלית לאקטוארים C.R.M ובאיגוד הישראלי לאקטוארים (לשעבר האיגוד הישראלי למדעני נתונים מקצועיים) P.D.S.

התצפיות האמפיריות שאספה ר"ח נאור.

כיום, לצורך יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש רשות המיסים מבקשת לקבל לידיה מבני הזוג הן את חוות הדעת האקטוארית שבה רשום מהו הסכום שצריך לעבור לטובת האיזון והן את דוחות המסלוק והדוחות התקופתיים לעמית/מבוטח של שני הצדדים ששימשו להכנת חוות דעת האקטוארית וזאת על מנת לחשב כמה מס יחול על כל תהליך העברת החשכונות הפנסיוניים בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש ובסופו של דבר רשות המיסים גם קובעת לכל אחד מהגופים המנהלים את החשכונות הפנסיוניים של בן הזוג כמה מס עליו לנכות במקור בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש.

חשוב לומר, ישנם זוגות מתגרשים שאיכשהו אצלם התהליך הזה התפספס, כך שבעצם הם לא שילמו מס בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש. זה אולי נשמע טוב, אבל האמת שלא כי זה אומר שבפועל בן הזוג שהעביר נכסים פנסיוניים לצד השני "יחסוף" מאוחר יותר כאשר רשות המיסים "תעלה" על הפספוס שלה, מס בשיעור גבוה יותר.

עוד אציין כי מדובר בסוגיה שאני כאקטואר לא מנסה להיכנס אליה. לדעתי, אין לאקטוארים מוסמכים שהיכולות והמיומנויות שלהם הן בתמחור זכויות, עריכת מחקרים סטטיסטיים ובניית מודלים אקטואריים מה בכלל להיכנס לסוגיית המס בעת עריכת חוות דעת אקטוארית לאיזון משאבים. יחד עם זאת, יש מקום לשקול את האפשרות לציין בחוות הדעת שבמקרה נשאו חוות הדעת עשויה לחול מס לפי החוק החדש אבל יחד עם זאת אין לאקטואר אפשרות לדעת מה רשות המיסים תחליט לעשות בפועל בנידון.

הסיבה לכך נעוצה בעובדה שמשלל התצפיות האמפיריות שנאספו על ידי ר"ח נאור בנושא זה לגבי תפקוד רשות המיסים, עולה כי כל פקיד שומה מחליט ליישם את החוק החדש בצורה אחרת.

כאמור, בן הזוג לשעבר שבחר ביישום חלופה ב' במסלול החוק החדש, פטור ממש על צבירת תגמולים נכון להיום עד 1.642 מיליון ש"ח. מניסיונה האמפירי של ר"ח נאור פקיד שומה אחד למשל יכול לחשב את "התגמולים" לצורך חישוב הפטור ממש מס כסך הצברם של מרכיבי התגמולים בלבד בכל אחד מהחשכונות הפנסיוניים של בן הזוג (בבחינת "דייסה קרה מדי"), בעוד שפקיד שומה אחר יכול לחשב את "התגמולים" לצורך חישוב הפטור ממש מס כסך הצברם הן של מרכיבי התגמולים והן של מרכיבי הפיצויים בכל אחד מהחשכונות הפנסיוניים בן הזוג (בבחינת "דייסה חמה מדי") ולחילופין פקיד שומה שלישי יכול לחשב את "התגמולים" לצורך חישוב הפטור ממש מס כסך הצברם הן של מרכיבי התגמולים והן של החלק מתוך

נחזור למקרה של המתגרש שהגיע אליו לייעוץ. שווי נכסיו הפנסיוניים הבעל לשעבר הסתכם ב- 3 מיליון ש"ח בעוד ששווי נכסיה הפנסיוניים של גרושתו הסתכם ב- 2 מיליון ש"ח ובעצם יש כאן פער של 1 מיליון ש"ח לטובת שווי נכסיו הפנסיוניים של הבעל לשעבר. כך שלצורך איזון המשאבים על הבעל לשעבר להעביר לגרושתו בעת יישום חלופה א' סכום חד-פעמי במזומן בגובה 0.5 מיליון ש"ח (מחצית מהפער) או לחילופין בעת יישום חלופה ב' במסלול החוק החדש לבקש מהגופים המנהלים את הנכסים הפנסיוניים שלו לפתוח חשבונות נפרדים אצלם על שם גרושתו ולהעביר אליהם מתוך נכסיו הפנסיוניים של הבעל לשעבר המנוהלים אצלם סך של 0.5 מיליון ש"ח.

חשוב להסביר כי איזון המשאבים מבוצע על סמך הנחת הקיזוז, כלומר, בני הזוג מתחשבים על הנטו ולא על הברוטו, כאשר ברוטו פירושו שהבעל לשעבר יעביר בפועל לגרושתו, בין אם בחלופה א' ובין אם בחלופה ב', סך של 1.5 מיליון ש"ח מתוך ה- 3 מיליון ש"ח הנכסים הפנסיוניים שלו ושגרושתו תעביר בפועל לבעל לשעבר, בין אם בחלופה א' ובין אם בחלופה ב', סך של 1 מיליון ש"ח מתוך 2 מיליון ש"ח הנכסים הפנסיוניים שלה.

חוק יחסי ממון, כפי שראינו לעיל, גורס כי יש לעבוד על הנטו ולא על הברוטו. במקרה שלפנינו, במידה והצדדים רוצים ליישם את חלופה ב' במסלול החוק החדש (קרי, פתיחת קרן פנסיה או פוליסה חדשה על שם האישה בגוף שמנהל את נכסיו הפנסיוניים של הבעל והעברת 0.5 מיליון ש"ח לקרן/הפוליסה החדשה באמצעות פסיקתא) הנגזרת מהחוק החדש לצורך איזון המשאבים ביניהם, הרי שהבעל לשעבר הוא הנישום העומד בפני רשות המיסים (כי הוא הצד שבסופו של דבר יעביר בעין נכס פנסיוני לצד השני).

כאמור, הבעל לשעבר הוא זה שיעביר נכס פנסיוני לגרושתו (מאחר ושווי נכסיו הפנסיוניים עולה על שווי נכסיה הפנסיוניים) ועל כן על שווי נכסיו הפנסיוניים יוטל המס ומאחר ששווי נכסיו הפנסיוניים נאמד ב- 3 מיליון ש"ח, הרי שיהיה עליו לשלם מס של 20% על ההפרש שבין ה- 3 מיליון ש"ח לבין ה- 1.642 מיליון ש"ח.

שומת המס האמורה (כ- 272 אלפי ש"ח) תקוזז במקור (כלומר, בחלקים שווים משני בני הזוג) ורק אז הגוף המנהל את הפנסיה של הבעל לשעבר, יפתח לגרושה חשבון נפרד על שמה ויעביר לשם את הסכום המגיע לה בניכוי מס.

אממה, מניסיונה הרב של ר"ח נאור בתחום עולה כי פרשנותה את החוק החדש לא בדיוק עולה בקנה אחד עם המציאות. משיחות שערכתי עמה בנושא בשנים האחרונות עולה שרשות המיסים מנכה מס רק מהסכום המועבר בפועל לצורך איזון המשאבים בפועל. כלומר- אם הסכום המועבר מהבעל לשעבר לגרושתו הוא רק 0.5 מיליון ש"ח אז רשות המיסים תנכה מס בשיעור של 20% רק מ- 0.5 מיליון ש"ח. כך לפחות על פי